

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Nezaměstnanost a její psychologické dopady

Dosalieva Guldana

©2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Guldana Dosalieva

Podnikání a administrativa

Název práce

Nezaměstnanost a její psychologické dopady

Název anglicky

Psychological aspects of unemployment

Cíle práce

Cíl: Cílem této bakalářské práce bude kvantitativní a kvalitativní analýza vlivu nezaměstnanosti na psychické a fyziologické zdraví člověka v určitém regionu.

V hlavní části bude praktická analýza pomoci dotazníku zaměřeného na šetření dlouhodobého nezaměstnání a cílem bude zjistit potřebné údaje související s psychologickými důsledky nezaměstnanosti.

Metodika

Metoda: Hlavní metodou kontroly bude provedení dotazníku zaměřeného na určitou hypotézu. Dotazník bude zahrnovat jak otevřené, tak uzavřené otázky, aby udělat co nejpřesnější hodnocení.

Doporučený rozsah práce

40 stran

Klíčová slova

Nezaměstnost, vliv na psychiku, ztráta zaměstnání.

Doporučené zdroje informací

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-16-4.

BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost : psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

HIRIGOYEN, Marie-France. *Psychické násilí v rodině a v zaměstnání*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0994-9.

KUDRNA, Leoš. *Sociální problematika související s nezaměstnaností absolventů škol : (se zaměřením na strategie nezaměstnaných absolventů škol)*. Praha: ČZU-PEF, 2006.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Daniel Heller

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 27. 6. 2022

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 12. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost a její psychologické dopady" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé práce – panu PhDr. Danielu Hellerovi za jeho pomoc a připomínky.

Nezaměstnanost a její psychologické dopady

Abstrakt

Práce se zaměřuje na nezaměstnanost a její dopad na psychický stav nezaměstnaných a na sociální aspekty lidského života. Hlavním cílem práce je popsat a analyzovat dopad nezaměstnanosti na psychické a sociální aspekty života mladých lidí. Nezaměstnanost se v Kyrgyzstánu stala jedním z nejzávažnějších problémů. Nezaměstnanost vede k chudobě obyvatel, ztrátě kvalifikace, poklesu morálky, a to vše dohromady vyvolává sociální a politické nepokoje. Tento problém znepokojuje stát, jednotlivce i celou společnost a neutichá, ale naopak s pandemií koronaviru ještě vzrostl. Přítomnost velkého počtu nezaměstnaných v zemi vede k potížím nejen ekonomického charakteru, ale co je horší – k sociální katastrofě. Teoretická část ukazuje, co to je trh práce, co to je nezaměstnanost, jaké jsou zákony a jak se Kyrgyzstán zapojuje do pomoci nezaměstnaným. Dále se bude zabývat nezaměstnaností, jejím měřením, její diferenciací a dopadem na společnost a jednotlivce (sociálním a psychologickým). Praktická část odráží hlavní statistické ukazatele nezaměstnanosti v Kyrgyzstánu. Nezaměstnanost mladých lidí je jedním z nejaktuálnějších problémů v zemi, který může vést k negativním důsledkům. Práce si všímá jejího prohloubení v podmínkách ekonomické krize v důsledku pandemie koronaviru. Tato věková skupina je jednou z nejzranitelnějších vůči nezaměstnanosti, a to zejména v období ekonomického poklesu.

Klíčová slova: nezaměstnanost, trh práce, společnost, analýza, zaměstnanec, mládež, výzkum.

Psychological aspects of unemployment

Abstract

The work focuses on unemployment and its impact on the psychological state of the unemployed and on the social aspects of human life. The main aim of the thesis is to describe and analyse the impact of unemployment on the psychological and social aspects of young people's lives. Unemployment has become one of the most serious problems in Kyrgyzstan. Unemployment leads to poverty of the population, loss of qualifications, decline in morale, and all this together causes social and political unrest. This problem is worrying the state, individuals and society as a whole, and it has not subsided, but on the contrary, with the coronavirus pandemic, it has increased. The presence of a large number of unemployed people in the country is leading to difficulties not only of an economic nature, but what is worse - to social catastrophe. The theoretical part shows what the labour market is, what unemployment is, what the laws are and how Kyrgyzstan is involved in helping the unemployed. It will also discuss unemployment, its measurement, its differentiation and its impact on society and individuals (social and psychological). The practical part reflects the main statistical indicators of unemployment in Kyrgyzstan. Youth unemployment is one of the most pressing problems in the country, which can lead to negative consequences. The work notes its intensification in the conditions of economic crisis due to the coronavirus pandemic. This age group is one of the most vulnerable to unemployment, especially in times of economic downturn.

Keywords: unemployment, the job market, society, analysis, employees, youth, research.

Obsah

1 Úvod	9
2 Cíl práce a metodika.....	10
2.1 Cíl práce	10
2.2 Metodika	10
3 Literární rešerše.....	11
3.1 Charakteristika pojmu nezaměstnanost	11
3.2 Typy nezaměstnanosti:	11
3.3 Význam práce pro člověka.....	15
3.4 Dopady nezaměstnanosti.....	15
3.4.1 Psychické a fyzické dopady.....	15
3.4.2 Sociální dopady	18
3.4.3 Ekonomické dopady	19
4 Rizikové skupiny nezaměstnaných.....	20
3.5 Politika zaměstnanosti.....	21
3.6 Program na podporu zaměstnanosti v Kyrgyzstánu na období 2022-2026.....	22
4 Praktická část.....	25
4.2 Registrované nezaměstnané v KR.....	27
4.3 Nezaměstnanost v regionech.....	27
4.4 Nezaměstnanost a úroveň vzdělání	29
4.5 Nezaměstnanost a pohlaví.....	30
5 Rozbor dotazníku.....	31
6 Závěr	35
7 Seznam použitých zdrojů	36
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	38
8.1 Seznam obrázků	38
8.2 Seznam tabulek	38
8.3 Seznam grafů.....	38
Přílohy.....	39

1 Úvod

Nezaměstnanost je významným sociálním a ekonomickým problémem, který má rozsáhlé dopady na jednotlivce i společnost jako celek. Lidé, kteří dlouhodobě nejsou schopni najít práci, mohou zažívat pocity beznaděje a ztráty smyslu života. Psychologické dopady nezaměstnanosti se mohou projevovat nejen u jednotlivců, ale i ve vztazích s rodinou, přáteli a kolegy. Zároveň mohou mít tyto dopady negativní vliv na fyzické zdraví a celkovou kvalitu života. Porozumění těmto psychologickým aspektům nezaměstnanosti je klíčové pro poskytování adekvátní podpory a intervencí, které mohou pomoci jednotlivcům překonat tuto obtížnou životní situaci.

Kyrgyzstán, stejně jako jiné země bývalého Sovětského svazu, čelí výzvám spojeným s transformací ekonomiky a přechodem k tržnímu hospodářství po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991. Nezaměstnanost v Kyrgyzstánu je ovlivněna různými faktory, včetně ekonomické nestability, nedostatečného rozvoje průmyslu a infrastruktury, korupce, nedostatku investic a politických změn. Nestabilita a konflikty v regionu, zejména v sousedních zemích, mohou také ovlivnit kyrgyzskou ekonomiku a nezaměstnanost.

Kvůli těmto faktorům má Kyrgyzstán vysokou míru nezaměstnanosti, zejména mezi mladými lidmi a v regionech mimo hlavní město Biškek.

Nezaměstnanost má značné sociální a ekonomické důsledky, včetně chudoby, sociálního napětí, migrace pracovních sil a snížené produktivity. Vláda Kyrgyzstánu se snaží adresovat problémy nezaměstnanosti prostřednictvím podpory malých a středních podniků, rozvoje infrastruktury a podpory pro vzdělávání a odbornou přípravu.

Řešení nezaměstnanosti v Kyrgyzstánu je složitá a vyžaduje komplexní přístup, který zahrnuje politické, ekonomické, sociální a vzdělávací opatření. Posílení podnikatelského prostředí, zlepšení obchodního prostředí, podpora investic a vzdělávání jsou klíčové prvky, které by mohly pomoci snížit nezaměstnanost a podpořit udržitelný ekonomický růst v Kyrgyzstánu.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bude kvantitativní a kvalitativní analýza vlivu nezaměstnanosti na psychické a fyziologické zdraví člověka v určitém regionu.

V hlavní části bude praktická analýza pomocí dotazníku zaměřeného na šetření dlouhodobého nezaměstnání a cílem bude zjistit potřebné údaje související s psychologickými důsledky nezaměstnanosti.

2.2 Metodika

Hlavní metodou kontroly bude provedení dotazníku zaměřeného na určitou hypotézu. Dotazník bude zahrnovat jak otevřené, tak uzavřené otázky, aby udělat co nejpřesnější hodnocení.

3 Literární rešerše

„Práci pojmáme jako způsob, jímž biologický druh člověk – prvek přírodního systému, ale i jediný tvůrce kultury – vmucuje svou vůli (individuální či kolektivní) části okolní přírody, tj. původně plně přírodním strukturám a procesům. Vlastní pracovní proces, řečeno jen přibližně, probíhá tak, že člověk ovládne nejprve sám sebe, tj. své vlastní bytostné síly“

(B. Buchtová, 2013, s.11-12).

3.1 Charakteristika pojmu nezaměstnanost

V ekonomii se za nezaměstnané považují osoby v produktivním věku, které splňují dvě podmínky:

- nemají žádné placené zaměstnání nebo příjem ze samostatné výdělečné činnosti, jsou dočasně bez práce a očekávají, že budou znovu zaměstnání;
- aktivně hledají práci a jsou ochotni nastoupit do zaměstnání (B. Buchtová, 2002, s. 65).

Spolu s pracujícími lidmi tvoří ekonomicky aktivní obyvatelstvo pracovní sílu země. Nezaměstnanost se měří pomocí míry nezaměstnanosti, která je vyjádřena jako

$$u = \frac{U}{E + U} * 100 (\%)$$

kde **u** je obecná míra nezaměstnanosti, **U** počet nezaměstnaných, **E** počet zaměstnaných pracovníků a **L** velikost pracovních sil, kteří pracují nebo se ucházejí o místo, tzn. ekonomicky aktivní obyvatelstvo (B. Buchtová, 2002, s. 65).

3.2 Typy nezaměstnanosti:

Analýza trhu práce v neoklasické ekonomii byla prováděna po dlouhou dobu, což bylo doprovázeno předpokladem, že mzdové sazby jsou pružné. Za těchto předpokladů sice fungoval mechanismus tržního přizpůsobení, ale nevylučoval možnost, že na trhu mohou existovat osoby, jejichž postavení není vysvětlitelné dobrovolnou nezaměstnaností. Proto se při vysvětlování příčin nezaměstnanosti rozlišovalo již v neoklasické ekonomii:

- Frikční nezaměstnanost, která vzniká v důsledku neustálého pohybu osob mezi pracovními místy nebo pracovními příležitostmi (B. Buchtova, 2002, s. 66). Tento

druh nezaměstnanosti je standardním ekonomickým procesem a zároveň podmínkou plynulé alokace práce do různých oblastí, odvětví, podnikatelských jednotek a dalších organizací ve společnosti (O. Němec, 2002, s.57). Velkou část nezaměstnaných tvoří mladí lidé. Ti právě vstupují na trh práce a hledají práci, která by nejlépe odpovídala jejich dovednostem a potřebám. Obvykle se nejedná o první zaměstnání. Obvykle ji najdou až na druhý nebo třetí pokus. Frikční nezaměstnanost je považována za dobrovolnou nezaměstnanost (D. Brožová, 2003, s. 83).

- Strukturální nezaměstnanost vzniká, když je nabídka práce nebo pracovní síly vyšší než poptávka v dané struktuře a když uchazeči o zaměstnání (z hlediska celkové poptávky po práci) nejsou dostatečně mobilní, aby našli práci na jiných trzích práce (v jiných odvětvích, v jiných profesích) (O. Němec, 2002, s 58). Nezaměstnanost v důsledku útlumu některých výroby se však vyznačuje tím, že uvolňovaná pracovní síla nachází uplatnění na trhu práce v zaměstnáních vyžadujících jinou kvalifikaci. Strukturální nezaměstnanost může být podmíněna existencí překážek pohybu pracovních sil (dopravní omezení, bydlení atd.) a je hlavním faktorem ovlivňujícím regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti na trhu práce (B. Buchtova, 2002, s. 67).
- Cyklická nezaměstnanost souvisí s krátkodobými výkyvy ekonomické aktivity, s hospodářským cyklem (D. Brožová, 2003, s. 84). Tento typ nezaměstnanosti vzniká, když makroekonomická poptávka po zboží a službách při daných mzdových sazbách a produktivitě práce nestačí k zaměstnání osob schopných a ochotných pracovat (O. Němec, 2002, s. 60). Tato nezaměstnanost se dotýká mnoha odvětví. Důsledkem je, že výkon ekonomiky je nižší než její potenciál. Tento pokles může být krátkodobý nebo trvalejší (D. Brožová, 2003, s. 85).
- Sezónní nezaměstnanost je typ nezaměstnanosti, která se vyskytuje v určitých obdobích nebo ročních obdobích vzhledem k sezónnímu charakteru určitých odvětví nebo profesí. Tento typ nezaměstnanosti je často spojen s pracovními místy, která jsou k dispozici pouze v určitých obdobích roku v důsledku přírodních nebo tržních cyklů.

Zemědělství: práce v zemědělství často vyžaduje sezónní pracovníky pro sklizeň, sběr plodin nebo zpracování plodin.

Stavebnictví: některé práce ve stavebnictví, jako je stavba silnic nebo venkovních objektů, mohou být omezeny na určité roční období kvůli počasí.

turismus: v turistických destinacích může být sezonní nezaměstnanost běžná, protože poptávka po pracovních místech v hotelích, restauracích a turistických atrakcích se zvyšuje v určitých časech roku.

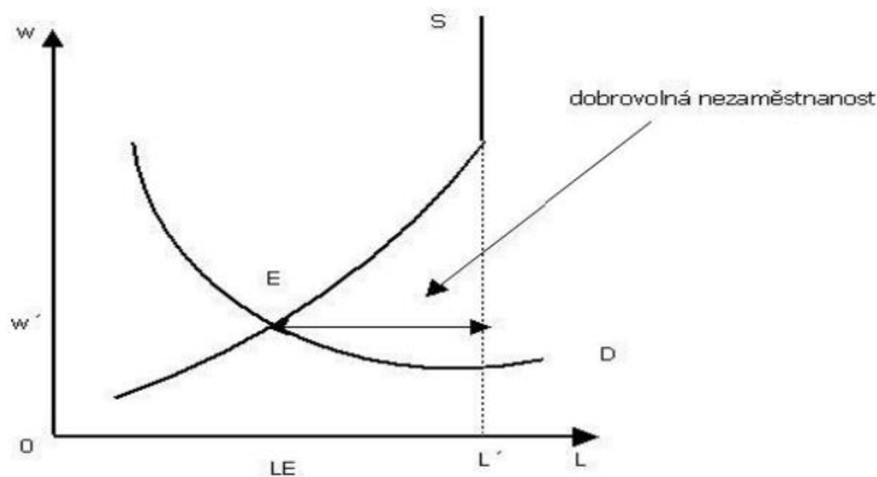
Dobrovolná nezaměstnanost

Otázka nezaměstnanosti, její existence a příčin, je jedním z nejstudovanějších problémů již po mnoho desetiletí a její pojetí se neustále vyvíjí. Neoklasická ekonomie dospěla k teorii dobrovolné nezaměstnanosti (B. Buchtová, 2002, s.65).

Teorie dobrovolné nezaměstnanosti se v ekonomie zaměřuje na situace, kdy lidé dočasně nepracují, protože hledají lepší nabídku práce nebo vhodné pracovní podmínky (D. Brožová, 2003, s. 85).

Dobrovolná nezaměstnanost se v rámci ekonomických politik stává důležitým faktorem, který je třeba brát v úvahu při navrhování opatření na podporu zaměstnanosti a vytváření vhodných podmínek na trhu práce (S. Kartašov, O. Sokolov, S. Šapiro, s. 15).

Obrázek 1 Dobrovolná nezaměstnanost

Zdroj: B. Buchtová, 2002 s. 66

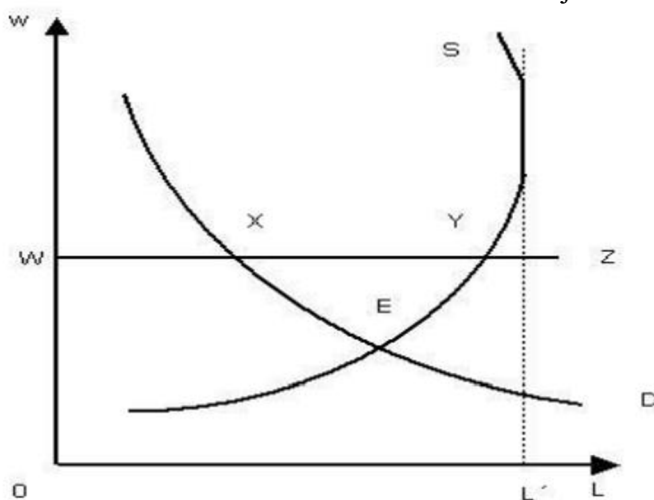
Počet zaměstnaných je znázorněn úsečkou OL_E . Úsečka L_EL' ukazuje rozsah dobrovolné nezaměstnanosti, tj. těch, kteří nejsou ochotni pracovat za danou mzdu. L' představuje ekonomicky aktivní obyvatelstvo. Termín dobrovolná nezaměstnanost se často používá pro označení situace, kdy počet nezaměstnaných je menší nebo roven počtu volných pracovních míst, tj. situace, kdy ti, kteří práci hledají, ji také mohou najít (B. Buchtová, 2002 s. 66).

Nedobrovolná nezaměstnanost

Keynes nepopíral existenci frikční a dobrovolné nezaměstnanosti. V souvislosti s nejhlubší depresí 30. let však považoval za nutné uznat, že existuje také nedobrovolná nezaměstnanost (I. Ašmarov, 2019, s. 178).

Nedobrovolná nezaměstnanost znamená, že existují lidé, kteří jsou ochotni pracovat za daných mzdových podmínek, ale není pro ně pracovní příležitost. V tomto případě počet nabídek převyšuje velikost poptávky. Důvodem je příliš vysoká reálná mzdová sazba (Václavíková a kol., 2009).

Obrázek 2 Vznik dobrovolné nezaměstnanosti jako důsledek ne pružných

Zdroj: B. Buchtová, 2002 s. 68

S ... nabídka práce

WX ... zaměstnaní

D ... poptávka po práci

XY ... nedobrovolně nezaměstnaní

L ... práce

YZ ... dobrovolně nezaměstnaní

w ... mzdová sazba

W ... vyšší mzdová hladina

3.3 Význam práce pro člověka

Zaujetí pro práci je jednou z nejsilnějších dispozic, které určují, jak člověk "přistupuje" ke své práci, ke své účasti na procesu společné pracovní činnosti. Existují dva typy pracovního zaujetí. Jedním typem je láska k práci obecně, s malým nebo žádným ohledem na konkrétní povolání. Lidé s tímto typem se nazývají workoholici. Druhým typem je láska ke konkrétní práci, kterou člověk vykonává pro organizaci. Oba typy se nemusí nutně doprovázet, i když mezi nimi existuje velká vzájemná závislost (E. Nekrasová a kolektiv, 2020, s. 139).

„Práce tedy neslouží pouze k výrobě statků nebo k vykonávání služeb, ale vytváří sociální pole strukturovaných kontaktů s možností vést rozhovory, potkávat jiné lidi a uzavírat přátelství. Skupinová práce nabízí sociální prostředí, ve kterém se člověk hodnotí a srovnává s ostatními lidmi“ (B. Buchtova, 2002, s. 75).

Problém plné zaměstnanosti a přirozené míry nezaměstnanosti

Plná zaměstnanost je obvykle chápána jako situace, kdy ti, kteří chtějí pracovat a akceptují mzdu, kterou jim zaměstnavatelé mohou za daných podmínek nabídnout, vždy najdou zaměstnání (většina nezaměstnanosti je v této situaci chápána jako frikční nebo dobrovolná). Za míru odpovídající plné zaměstnanosti se považuje její úroveň kolem 2-6 % (tato hranice není pevná, od druhé světové války se zvyšuje). Překročení této hranice, a to jak směrem dolů, tak směrem nahoru, se obvykle považuje za nežádoucí (P. Mareš, 2002, s. 26).

3.4 Dopady nezaměstnanosti

Dlouhodobá nezaměstnanost však již představuje vážný problém. Pokud lidé nemohou dlouhodobě najít vhodnou práci, mohou se dostat do ekonomických potíží, které začínají poklesem životní úrovně a někdy vedou až k existenčním problémům celé rodiny. Ty následně spouštějí lavinu sociálních a psychických problémů: od ztráty sociálních a společenských vztahů, ztráty schopnosti komunikovat až po ztrátu důvěry ve vlastní společnost a naděje na změnu situace (D. Brožová, 2003 s.87).

3.4.1 Psychické a fyzické dopady

Ztráta společenské prestiže a postavení vede k pocitům zbytečnosti a neschopnosti. Svě místo zde nachází stres. V oblasti fyzického zdraví se nezaměstnanost může projevit poruchami imunity, cévními a kardiovaskulárními problémy (I. Kohoutová, M. Duka, 2013 s. 97). Neekonomické důsledky nezaměstnanosti na individuální úrovni spočívají v tom, že

pokud člověk nemůže po dlouhou dobu najít práci, vede to často k psychickému strádání, zoufalství, nemocem atd (E. Nekrasová a kolektiv, 2020, s. 233). Duševní zdraví pozitivně ovlivňují také některé vlastnosti sociálního prostředí, jako je četnost mezilidských kontaktů, míra emocionální podpory okolí, možnost podílet se na kolektivní práci (B. Buchtová, 2013 s. 75).

Častou reakcí na ztrátu zaměstnání nebo hrozící ztrátu zaměstnání (výpovědní lhůta) je také pasivní nebo rezignovaný postoj. V tomto případě osoba pocítuje odpor k práci a postrádá jakoukoli další motivaci. To může vést k apatickým stavům. Jako protiklad rezignovaného postoje můžeme chápat chování jedinců, kteří berou ztrátu zaměstnání jako nový impuls, novou výzvu. Tato jejich reakce na ztrátu zaměstnání je aktivní. Takový aktivní postoj je typický zejména pro mladší část ekonomicky aktivní populace. Pokud bychom se na tento přístup zaměřili ještě blíže, je pro něj charakteristická spíše mužská část populace. Prožívání ztráty zaměstnání je obvykle individuální záležitostí, lidé v této situaci často prožívají stav bezmoci, strachu, beznaděje apod. U některých jedinců jsou tyto stavy intenzivnější, u jiných méně. Výzkumy ukazují, že starší lidé, zejména ti, kteří se blíží důchodovému věku, reagují na ztrátu zaměstnání negativněji. Tyto stavy mohou snadno přerůst v pocity úplné ztráty sebedůvěry a ztráty motivace k další práci. Ve většině případů vede ztráta zaměstnání ke snížení životní úrovně, a tedy k určité materiální závislosti na společnosti. Pro nezaměstnané znamená nedobrovolná závislost na společnosti, která je pro většinu takto postižených něčím novým, stav narušení vazby na společnost.

Ekonomická deprivace, která postihuje nezaměstnané, je ve většině případů zcela zjevná a zasahuje do jejich běžného rodinného života. V tomto okamžiku mohou být narušeny i vnitřní vztahy v rámci nejbližší rodiny. Možnost narušení rodinných vztahů se týká zejména rodin mladšího věku. Z hlediska narušení rodinných vztahů jsou ztrátou zaměstnání více psychicky ohroženi muži. U mužů obecně platí dogma živitele rodiny, zatímco u žen je ztráta vnímána jako příležitost věnovat více času výchově dětí nebo jiným rodinným záležitostem (E. Zelinski, 2003, s.65).

Fáze reakce na nezaměstnanost

Lidé začínají přehodnocovat své životní nastavení v okamžiku, kdy dojde k velké životní krizi. Nemoc, nezaměstnanost, rozchod, smrt blízkého člověka - jakákoli ztráta nebo změna, která vás zaskočí a se kterou se nedokážete vyrovnat, vede k hledání nebo přehodnocení smyslu života (J. Neuwerthová Šmýdová, 2017, s. 43). Nezaměstnaní vstupují do

jednotlivých fází velmi individuálně a nemusí projít všemi fázemi, jelikož záleží na tom, jak rychle se jim podaří najít novou práci (Warr 1997, Mareš 1998).

Fáze 1 - šok: jedná se o počáteční reakci člověka, který obvykle odmítá skutečnost, že se stává nezaměstnaným.

Fáze 2 - optimismus: lze ji charakterizovat jako období usilovného hledání práce a víry v budoucnost. Obvykle se jedná o období do 3 měsíců po ztrátě zaměstnání.

Fáze 3 - pesimismus: dochází k poklesu aktivity při hledání zaměstnání, pocitům méněcennosti, nižšímu sebevědomí atd. Jedná se obvykle o období od 6. měsíce po ztrátě zaměstnání.

Fáze 4 - fatalismus: ztráta jakéhokoli zájmu o zaměstnání, projevuje se nárůstem apatie vůči společnosti a odmítáním základních lidských a občanských hodnot (L. Kudrna, 2006, s. 33).

Buchtová v souvislosti s psychickými dopady na nezaměstnanost upozorňuje na psychologické profesní organizace které uvádějí v časopise Psychologie Heute (Kirchler, 1993, s. 49-51): „*Kromě ekonomických potíží a sociálního sestupu, které postihují mnoho nezaměstnaných, potvrzují výzkumy četné psychologické důsledky ztráty zaměstnání. Při prudkém nárůstu masové nezaměstnanosti byly zjištěny následující důsledky:*

- *zvýšená kriminalita, zejména mezi mladistvými;*
- *nárůst drogové závislosti, pokusů o sebevraždu a depresivních příznaků;*
- *zvýšení počtu pacientů hospitalizovaných na psychiatrických klinikách;*
- *zvýšení počtu psychosomatických poruch;*
- *zhoršení psychiatrických poruch.*

U jedince vede současná ztráta práce:

- *k poklesu sebedůvěry, ke snížení pocitu vlastní hodnoty, k poklesu důvěry vůči ostatním lidem;*
- *k depresi, fatalismu a k apatii jako posledním stupni psychického strádání dlouhodobě nezaměstnaných, který je spojen s pocitem ztráty vlastní hodnoty a s beznadějí;*
- *k nárůstu sociální izolace ;*
- *k obvinování vlastní rodiny ze ztráty práce;“ (B. Buchtová, J. Šmajš, Z. Boleloucký 2013, s. 55).*

3.4.2 Sociální dopady

„Placená práce, projevující se jako zaměstnání, je jádrem sociální organizace společnosti i identity jednotlivců. Poskytuje lidem prostředky existence, ale i status sociální zařazení.“

(P. Mareš, 2002, s 12).

Nezaměstnanost je vnímána jako jeden z hlavních rizikových faktorů sociálního vyčlenění, a to jak objektivního, tak subjektivního. Sociální vyloučení navíc nemusí ovlivnit pouze současnou generaci, ale může se přenést i na generaci další (L. Pohlan, 2019, s. 273-274).

Vzhledem k významu práce a zaměstnání pro život v české kultuře není pochyb o tom, že nezaměstnanost má významný dopad na sociální život nezaměstnaných osob. Důsledky spojené se ztrátou zaměstnání však mohou na různé skupiny společnosti působit různým způsobem (např. se liší podle vzdělání, věku, pohlaví atd.). Nicméně jsou jistě zkušenosti, kterou sdílejí všichni nezaměstnaní – nezaměstnaní mají vzhledem k tomu, že nemají práci, dostatek volného času, ale nemají dostatek finančních prostředků, aby tento volný čas ideálně využili (L. Kudrna, 2006, s. 30).

Nezaměstnanost může vést k pocitu osamělosti, vyčlenění a izolace. Lidé, kteří jsou nezaměstnaní, mohou mít menší příležitosti na sociální interakce a mohou se cítit stigmatizováni. To může vést k negativním emocionálním a psychickým dopadům (E.Nekrasová a kol., 2020, s. 290). Jde také o rostoucí sociální napětí a sociální krize, které ji provázejí a projevují se zhoršováním života, růstem zdravotní kriminality, nárůstem chudoby, krizí komunitního a rodinného života, růstem kriminality a dalších sociálně patologických jevů a odcizením části obyvatelstva platným hodnotám a normám.

Vysoká míra nezaměstnanosti, a zejména dlouhodobá nezaměstnanost, může pro jednotlivé vlády znamenat také ohrožení legitimacy státní moci prostřednictvím ohrožení sociálních práv obyvatelstva. Přetrvávající masová nezaměstnanost může mít také dlouhodobé důsledky v podobě nového rozdělení společnosti, tlaku na reformu základních hodnot společnosti a jejího způsobu života a ztráty životních perspektiv části obyvatelstva i celé společnosti (P.Mareš, 2002, s. 10).

3.4.3 Ekonomické dopady

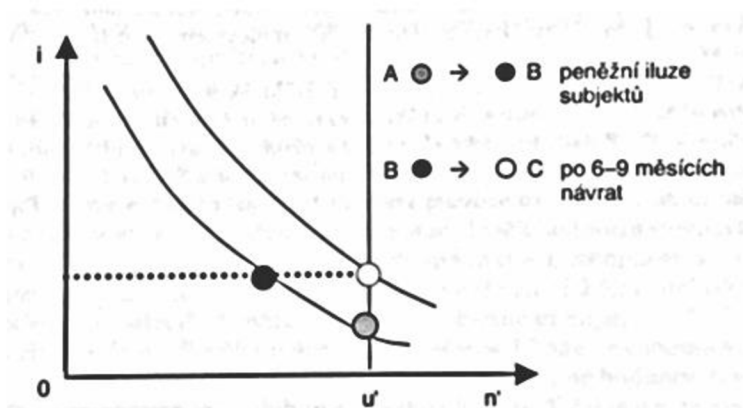
„Pro tržní ekonomiku je nezaměstnanost přirozenou vlastností. Mnozí ekonomové, kteří považují nezaměstnanost za předmět svého studia, zdůrazňují přirozenost a nevyhnutelnost tohoto procesu. Přitom pro obyčejného člověka je nezaměstnanost nejčastěji čistě negativním jevem, který přináší do společnosti nestabilitu.“ (B. Kutukeev).

Sociálně-ekonomické důsledky nezaměstnanosti:

- Zpomalení hospodářského růstu v důsledku nedostatečného využití výrobních kapacit;
- zbavení části obyvatelstva výdělků a následně prostředků k obživě;
- snížení daní odváděných právníckými a fyzickými osobami státu v důsledku poklesu HDP;
- zastarávání znalostí, ztráta kvalifikace lidí, kteří jsou zbaveni možnosti pracovat (N. Bozo, J. Malysheva, 2022, s. 102).

Keynesiánská ekonomie i hospodářská politika formulují zaměstnanost a stabilitu cenové hladiny jako dva základní cíle. K vyjádření jejich vztahu přitom používaly aparát Phillipsovy křivky, který vyjadřoval zaměnitelnost míry nezaměstnanosti a míry inflace. Friedman poukazuje na to, že ačkoli krátkodobě dochází k pozorovatelné záměně inflace a nezaměstnanosti, je to důsledek "peněžní iluze", do které ekonomické subjekty upadají. V krátkém období nejsou schopni rozlišovat mezi nominálními a reálnými mzdami a cenami. Pokud centrální banka zvýší nabídku peněz a nominální mzdy vzrostou, je tento růst vnímán jako růst reálných mezd. Důsledkem je zvýšení množství nabízené práce – více uchazečů o zaměstnání je ochotno pracovat za vyšší mzdy (B. Buchtová, 2002, s. 72-73).

Obrázek3 Schopnost ekonomiky udržovat přirozenou míru nezaměstnanosti

Zdroj: B. Buchtová, 2002 s. 73

Po 6-9 měsících se peněžní iluze vyčerpá a ekonomika se vrátí na původní úroveň míry nezaměstnanosti se setrvačnou inflací. Mezi inflací a mírou nezaměstnanosti neexistuje dlouhodobá zastupitelnost. Přirozená míra nezaměstnanosti odpovídá úrovni zaměstnanosti, při níž nedochází k akceleraci inflace. Míra inflace je konstantní, protože inflační očekávání se nemění. Jedná se o návrat k teorii dobrovolné nezaměstnanosti a neoklasické teorii práce, která je vyčištěna o pohyby reálné mzdové sazby (B. Buchtová, 2002, s. 73).

4 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Existuje několik skupin obyvatelstva, které jsou dle E. Nekrasové (2020) obvykle nejvíce ohroženy nezaměstnaností kvůli různým faktorům. Patří sem:

1. Mládež – ve srovnání s ostatními věkovými skupinami konkurenceschopnost pracovní síly mladých lidí z důvodu nedostatku praktických zkušeností a praxe v oboru, vysoké požadavky zaměstnavatelů na absolventy, v důsledku čehož jsou mladí lidé vystaveni zvýšenému riziku ztráty zaměstnání nebo nenalezení zaměstnání.
2. Ženy – se mohou setkat s diskriminací na pracovišti, což může omezovat jejich příležitosti v zaměstnání a vést k vyšší míře nezaměstnanosti. Často nesou větší břemeno rodinných a pečovatelských povinností než muži. To může ovlivnit jejich schopnost najít a udržet si zaměstnání, zejména pokud není k dispozici dostatečná podpora v oblasti péče o děti nebo zajištění péče o závislé členy rodiny.
3. Lidé v předdůchodovém věku – starší pracovníci mohou čelit vyššímu riziku nezaměstnanosti kvůli stereotypům souvisejícím s věkem, technologickým změnám na trhu práce a nedostatku možností rekvalifikace.

4. Lidé se zdravotními postiženími nebo trpící chronickými onemocněními často čelí obtížím při hledání a udržení zaměstnání. Tyto obtíže mohou vycházet z diskriminace na pracovišti, omezených fyzických nebo mentálních schopností a nedostatku přístupu k potřebné podpoře.
5. Migranti a etnické menšiny mohou čelit větší diskriminaci na pracovišti a mohou mít omezený přístup k pracovním příležitostem kvůli jazykovým bariérám, kulturním rozdílům a sociálnímu vyloučení.

3.5 Politika zaměstnanosti

Politika zaměstnanosti je specifickou oblastí, která tvoří opatření proti eskalaci nezaměstnanosti a je součástí systému sociální záchranné sítě. Politika nezaměstnanosti je definována jako činnost zaměřená na dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po práci, produktivní využití pracovních zdrojů a zajištění práva občanů na zaměstnání. Jejím cílem je vytvořit optimální podmínky a předpoklady pro dosažení plného, produktivního a svobodně zvoleného zaměstnání (O. Němec, 2002, s. 69).

Politika zaměstnanosti zahrnuje širokou škálu opatření a strategií, které vlády a další instituce přijímají na podporu vytváření pracovních míst, snižování nezaměstnanosti a zlepšování pracovních podmínek (S. Kartašov, O. Sokolov, S. Šapiro, s. 73-74).

Mezi klíčové prvky politiky zaměstnanosti dle P. Kolmana (2008) patří:

- aktivní politika zaměstnanosti je zajišťována z prostředků určených na politiku zaměstnanosti. V rámci této aktivní politiky zaměstnanosti rozlišujeme regionální a národní programy a opatření a mezinárodní programy zaměstnanosti. Aktivní politiku zaměstnanosti lze v souladu s pozitivním právem označit také jako soubor opatření, jejichž cílem je zajistit maximální možnou úroveň zaměstnanosti;
- pasivní politika zaměstnanosti je poskytování zaměstnání uchazečům o zaměstnání a hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání. Současný zákon o zaměstnanosti již tento právně-teoretický termín nepoužívá, ale lze jej nalézt v pozitivním právu, např. ve vyhláškách ministerstva financí;
- zprostředkování zaměstnání je činnost, která se zaměřuje na nalezení vhodného zaměstnání pro jednotlivce hledajícího práci a na vyhledávání nových zaměstnanců pro zaměstnavatele, kteří potřebují posílit svou pracovní sílu. Tato činnost zahrnuje také poskytování informací a poradenství. Hlavními subjekty, které se touto činností

zabývají, jsou úřady práce a agentury práce, přičemž podmínky pro zprostředkování zaměstnání jsou stanoveny zákonem o zaměstnanosti.

3.6 Program na podporu zaměstnanosti v Kyrgyzské republice na období 2022-2026

Realizace programu přispěje k dosažení cílů udržitelného rozvoje na národní úrovni, které vyhlásilo Valné shromáždění OSN, včetně cíle 8 "Důstojná práce a hospodářský růst" - "Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny". (gov.kg).

Mezi hlavní oblasti programu patří:

- 1) dostupnost služeb na podporu zaměstnanosti;
- 2) aktivní politika podpory zaměstnanosti;
- 3) vytvoření flexibilního a moderního systému vzdělávání občanů a přípravy kvalifikovaných pracovníků;
- 4) digitalizace oblasti podpory zaměstnanosti;
- 5) rozvoj infrastruktury zaměstnanosti s cílem podpořit úroveň zaměstnanosti obyvatelstva.

1. Dostupnost služeb v oblasti podpory zaměstnanosti.

Tento cíl bude zaměřen na zvýšení flexibility trhu práce.

- Zlepšení kvality služeb v oblasti podpory zaměstnanosti;
- Zlepšení systému prognózování trhu práce.

V rámci těchto úkolů se plánuje zlepšení regulačního právního rámce v oblasti práce a zaměstnanosti s cílem stimulovat rozvoj zaměstnanosti.

2. Aktivní politika podpory zaměstnanosti.

Tento cíl bude zaměřen na zvýšení účinnosti podpory zaměstnanosti nezaměstnaných občanů.

- provádění aktivních opatření na podporu zaměstnanosti nezaměstnaných občanů prostřednictvím vzdělávání v profesích žádaných na trhu práce, zapojení do placených veřejných prací, pořádání veletrhů pracovních příležitostí;
- podpora zaměstnávání mladých lidí za účelem získání praktických pracovních zkušeností;

- podpora zaměstnávání žen s nezletilými dětmi; vytváření podmínek pro integraci osob se zdravotním postižením na trh práce;
- pomoc při zaměstnávání nezaměstnaných osob propuštěných z nápravných zařízení;
- vytváření podmínek pro prodloužení doby pracovní aktivity stimulací využití pracovního potenciálu starších pracovníků.

3. Vytvoření pružného a moderního systému vzdělávání občanů a odborné přípravy kvalifikovaných pracovníků.

Tento cíl bude směřovat k zajištění ekonomiky personálem schopným zvyšovat produktivitu, technologickou obnovu a digitalizaci podniků a průmyslových odvětví, procházejícím základním odborným vzděláváním, rekvalifikací a dalším vzděláváním v průběhu pracovního života, a to jak přílivem nových kvalifikovaných pracovníků na trh ze vzdělávacího systému, tak i vzděláváním stávajících zaměstnanců.

Zajištění rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce.

- předvídání potřeby pracovních zdrojů;
- zlepšení systému profesního zaměření;
- organizace odborného vzdělávání, rekvalifikací a dalšího vzdělávání nezaměstnaných občanů s cílem zajistit ekonomice moderní a kvalitní nabídku poptávaných pracovníků;
- rozvoj systému stáží a praxí v podnicích a organizacích s cílem co nejvíce přiblížit praktické dovednosti reálným pracovním podmínkám, jakož i za účelem jejich následného uplatnění na stálém pracovišti.

4. Digitalizace v oblasti podpory zaměstnanosti.

Tento cíl bude zaměřen na zlepšení státní politiky v oblasti podpory zaměstnanosti s ohledem na současné a budoucí výzvy digitalizace a zkušenosti vyspělých (po stránce informačních technologií) zemí.

Hlavními opatřeními jsou:

- rozvoj informačního systému "Trh práce", včetně zkvalitnění (modernizace) systému a integrace nových modulů do něj;
- vytvoření nového informačního portálu "Zhumush", celostátní databáze volných pracovních míst a životopisů;

- rozvoj systému vyhledávání a nábory pracovních míst "Práce bez hranic" pro zajištění zaměstnanosti a zaměstnávání občanů členských států Eurasijské hospodářské unie;
- zajištění meziresortní výměny dat prostřednictvím systému meziresortní elektronické interakce "Tunduk" mezi státními orgány s cílem automatizovat proces a zkrátit dobu poskytování veřejných služeb.

5. Rozvoj infrastruktury zaměstnanosti pro podporu úrovně zaměstnanosti obyvatelstva.

Tento cíl bude zaměřen na zlepšení kvality poskytování služeb a informovanosti veřejnosti v oblasti podpory zaměstnanosti.

- otevření center kariérového poradenství ve městech republiky;
- realizace vzdělávacích seminářů, školení, webinářů pro pracovníky služeb zaměstnanosti;
- poskytování bezplatných informačních a poradenských služeb o možnostech zaměstnání v různých regionech republiky a v zahraničí;
- organizování a provádění školení a seminářů pro občany na téma psaní životopisu, příprava na pohovor s potenciálním zaměstnavatelem, a to i pro specifické cílové skupiny;
- organizování a vedení seminářů, setkání, televizních a rozhlasových seriálů, publikací v tištěných a elektronických médiích o problematice zaměstnanosti.

Očekávané výsledky

Cílem programu je řešit přetrvávající problémy na trhu práce a přijmout další opatření k modernizaci politik zaměstnanosti a důstojné práce.

V důsledku provádění programu se v letech 2022-2026 plánuje dosáhnout následujících výsledků:

- 1) minimalizace úrovně celkové a registrované nezaměstnanosti;
- 2) počet nezaměstnaných zaměstnaných službami zaměstnanosti na celkovém počtu registrovaných nezaměstnaných nebude nižší než 40 %;
- 3) podíl nezaměstnaných občanů zaměstnaných po odborné přípravě nebude nižší než 70 procent;
- 4) dostupnost každoroční analýzy trhu práce a prognózy potřeby pracovních zdrojů;

- 4) zvýšení úrovně sociální podpory poskytované nezaměstnaným občanům;
- 5) rozvoj státních služeb zaměstnanosti jako účinného prostředníka mezi zaměstnavateli a občany hledajícími práci (gov.kg).

4 Praktická část

Od získání nezávislosti Kyrgyzstán prošel velkými politickými a ekonomickými změnami, které měly dramatický dopad na trhy práce. V ekonomice země došlo k významným odvětvovým změnám. Průmyslová odvětví se zmenšila a vznikla nová odvětví, především v oblasti služeb. Velký počet lidí zůstal bez práce, což mělo značný dopad na úroveň

hospodářské aktivity a zaměstnanosti. Vznikla poptávka po nových oborech, pro které nebylo vzdělání, a mnoho oborů již nebylo potřeba.

Mezinárodní republikánský institut (IRI), který pracuje v rámci programu USAID, provedl sociologický průzkum a 59 % respondentů se domnívá, že hlavním problémem Kyrgyzstánu je nezaměstnanost. Tento problém trápí stát, jednotlivce i celou společnost a nepolevuje, naopak se v důsledku pandemie koronaviru ještě zvýšil.

4.1 Nezaměstnanost v KR

Tabulka 1 Počet ekonomické aktivních, zaměstnaných a nezaměstnaných osob, míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti v KR, 2013-2024.

Rok	Pracovní síla ekonomický aktivní (v tis. osob)	Zaměstnaní (v tis. osob)	Nezaměstnaní (v tis. osob)	Míra zaměstnanosti (%)	Obecná míra nezaměstnanosti (%)
2013	2 468,7	2 263,0	205,7	57,2	8,3
2014	2 504,2	2 302,7	201,5	57,3	8,0
2015	2 544,3	2 352,1	192,2	57,7	7,6
2016	2 547,4	2 363,7	183,7	57,1	7,2
2017	2 525,2	2 351,2	174,0	55,9	6,9
2018	2 538,7	2 382,5	156,3	56,2	6,2
2019	2 583,6	2 442,7	140,9	57,0	5,5
2020	2 595,4	2 445,2	150,2	56,6	5,8
2021	2 680,5	2 537,9	142,6	57,1	5,3
2022	2 712,7	2 581,1	131,6	57,1	4,9

Zdroj: vlastní zpracování podle MPSR KR (2023)

Celkově byla na konci roku 2022 míra nezaměstnanosti v zemi 6,57 %, přičemž počet ekonomicky aktivních obyvatel činil 2 712 700 osob.

Na základě údajů za posledních 10 let je jasně patrné, že míra zaměstnanosti obyvatelstva jako celku zůstává v letech 2013-2022 stabilní na úrovni přibližně 2,4 milionu, zatímco míra nezaměstnanosti zároveň klesá a v roce 2022 dosáhla 4,9%.

Je třeba poznamenat, že oficiální údaje o zaměstnanosti neodrážejí realitu kvůli nedokonalé statistické metodice a také kvůli některým objektivním faktorům, včetně velkého podílu šedé ekonomiky a neformální zaměstnanosti.

Vzhledem k tomu, že úroveň rozvoje se v jednotlivých regionech značně liší, v tabulce 2 jsem přehledně ukázala, jak to ovlivňuje nezaměstnanost v každém regionu zvlášť.

4.2 Registrované nezaměstnané v KR

Tabulka 2 Počet registrovaných nezaměstnaných podle regionů v KR (osoba), 2018-2022

Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Batken oblast	8 954	10 926	9 950	9 902	13 490
Džalálábádská oblast	23 471	22 723	22 479	21 711	19 744
Issyk-Kulská oblast	4 202	4 320	4 491	4 241	3 733
Narynská oblast	4 068	2 878	2 853	2 781	2 482
Ošská oblast	15 564	19 479	19 977	19 444	17 556
Talaská oblast	2 823	3 019	3 050	3 115	3 185
Chujská oblast	4 400	4 155	4 829	5 416	5 155
Celkem v KR	70 869	76 101	76 652	75 970	74 683

Zdroj: vlastní zpracování podle MPSR KR (2023)

Na základě údajů za posledních 5 let lze říci, že největší počet nezaměstnaných je v Džalálábádské oblasti a činí každoročně cca 22 026 tis. osob, zatímco v regionu Naryn je nejnižší počet nezaměstnaných a činí cca 3012 tis. osob.

4.3 Nezaměstnanost v regionech

Tabulka 3 Počet registrovaných nezaměstnaných podle regionů v KR (osoba), 2018-2022

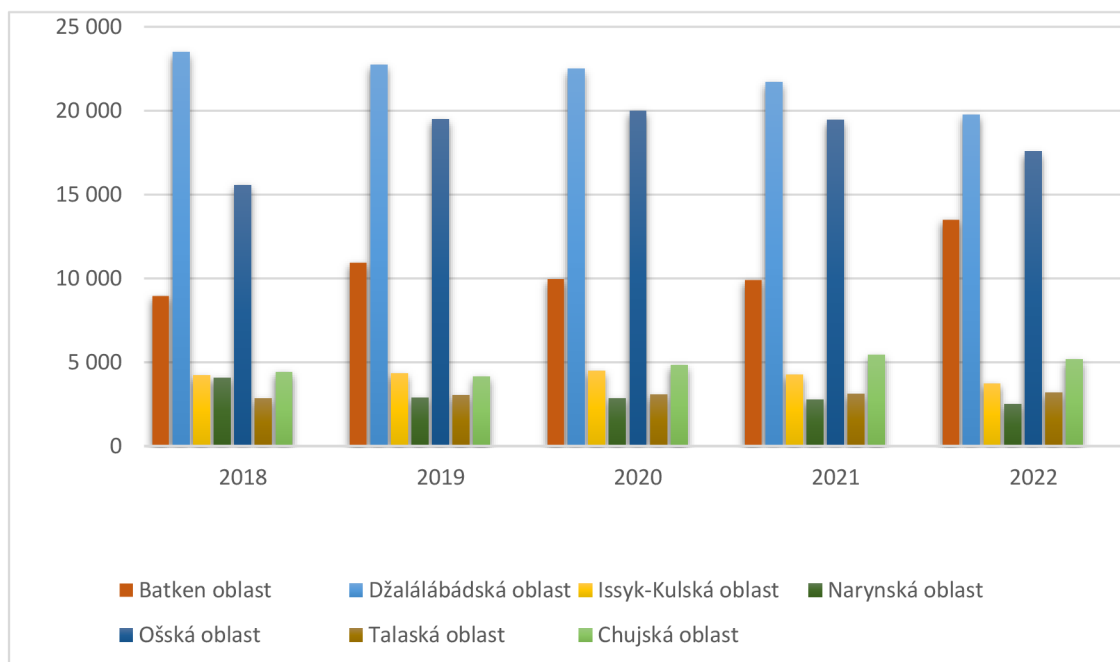
Rok	2018	2019	2020	2021	2022
Batken oblast	9,0	8,2	7,4	6,6	6,1
Džalálábádská oblast	6,2	5,5	11,0	11,8	10,8
Issyk-Kulská oblast	8,4	7,8	7,4	6,3	5,5
Narynská oblast	8,8	8,3	7,3	6,3	5,8
Město Oš	3,0	2,5	2,8	2,8	2,6
Talaská oblast	2,5	2,5	2,6	2,6	2,3
Město Biškeek	6,7	5,9	5,0	4,1	4
Celkem v KR	6,2	5,5	5,8	5,3	4,9

Zdroj: vlastní zpracování podle

MPSR KR (2023)

V tabulce 3 je jasně vidět, jak koronavirus ovlivnil míru nezaměstnanosti v některých regionech a jak zasáhl oblast Džalalabd, kde se míra nezaměstnanosti více než zdvojnásobila a i do teď zůstává na velké úrovni a na rok 2022 činí 10,8%.

Graf 1 Počet registrovaných nezaměstnaných podle regionů v KR (osoba), 2018-2022

Zdroj: vlastní zpracování podle MPSR KR (2023)

4.4 Nezaměstnanost a úroveň vzdělání

Tabulka 4 Počet registrovaných nezaměstnaných podle úrovně vzdělání v KR(osoba), 2013-2022

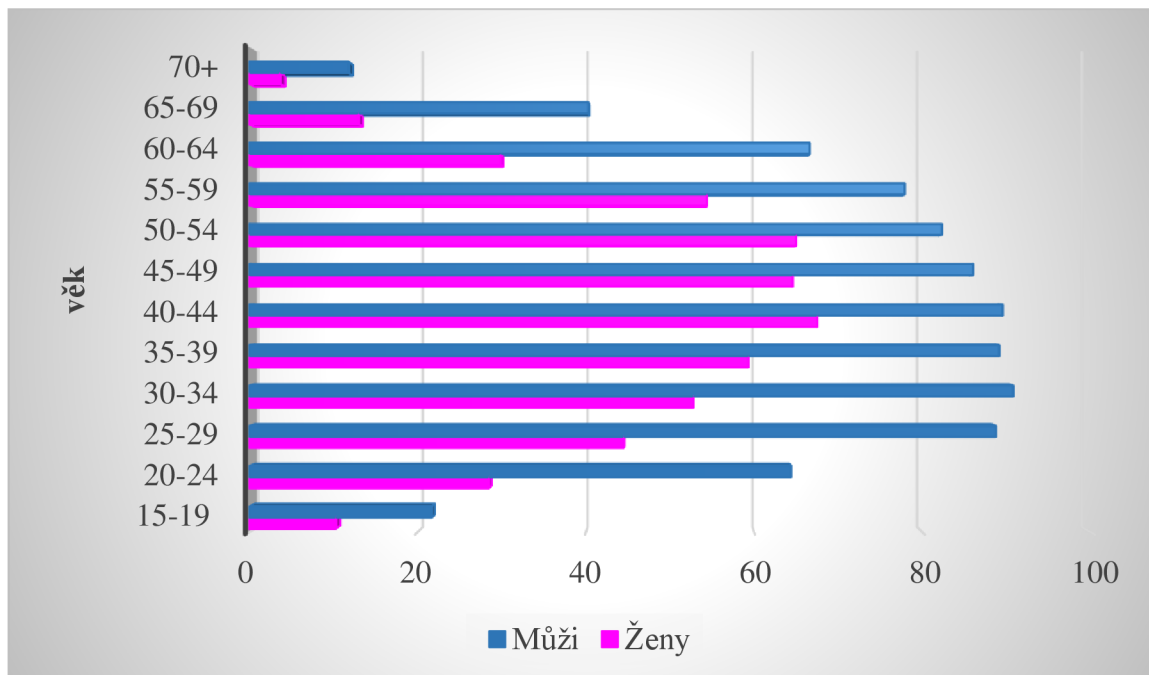
Rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nezaměstnaní	58 397	58 246	56 010	55 579	57 578	70 869	76 101	76 652	75 970	74 683
VŠ vzd.	7 468	7 964	6 961	7 198	6 503	5 691	4 906	4 493	4 661	4 593
SŠ s mat.	11982	11576	11008	10734	10529	8399	7075	8011	6836	6489
SŠ bez mat.	31844	30409	29645	30097	33194	44700	52051	50378	49339	48599
Základní vzd.	7103	8297	8396	7550	7352	12079	12069	13771	15134	15002
Podíl na celkovém počtu nezaměstnaných										
VŠ vzd.	12,8%	13,7%	12,4%	13,0%	11,3%	8,0%	6,4%	5,9%	6,1%	6,1%
SŠ s mat.	20,5%	19,9%	19,7%	19,3%	18,3%	11,9%	9,3%	10,5%	9,0%	8,7%
SŠ bez mat.	54,5%	52,2%	52,9%	54,2%	57,7%	63,1%	68,4%	65,7%	64,9%	65,1%
Základní vzd.	12,2%	14,2%	15,0%	13,6%	12,8%	17,0%	15,9%	18,0%	19,9%	20,1%

Zdroj: vlastní zpracování podle MPSR KR (2023)

Ze statistik vyplývá, že většina nezaměstnaných má střední vzdělání bez maturity (48,599 tis. osob v roce 2022). Na celkovém počtu nezaměstnaných v roce 2022 se podílejí 65,1 %. Na druhém místě z hlediska úrovně nezaměstnanosti jsou lidé se základním vzděláním a tvoří 15 tis. osob. Lidí s vysokoškolským vzděláním je mezi nezaměstnanými nejméně - 4,6 tis. osob v roce 2022, což je 6,1 % z celkového počtu nezaměstnaných.

4.5 Nezaměstnanost a pohlaví

Graf 2 Věková statistika nezaměstnaných v Kyrgyzské republice (%), 2023

Zdroj: vlastní zpracování podle MPSR KR (2023)

Největší rozdíl v míře zaměstnanosti mužů a žen je zaznamenán u mužů a žen ve věku 20-29 let. Ve věku 20-24 let je míra zaměstnanosti mužů 64 % a žen 29 %, zatímco ve věku 25-29 let je to 89 % a 45 %, tedy o polovinu méně. V tomto věku ženy nejčastěji opouštějí zaměstnání z důvodu porodu (průměrný věk uzavření manželství a narození prvorozeného dítěte je 23-24 let) a narození prvorozeného dítěte je 23-24 let). Rozdíl mezi zaměstnaností mužů a žen se zmenšuje kolem 50. roku věku, kdy děti odrostou a ženy se mohou vrátit do práce.

5 Rozbor dotazníku

Dotazník vyplnilo 85 osob ve věku 18 až 40 let žijících v Kyrgyzstánu. 65,8 % z nich jsou ženy a 34,2 % muži. Dotazník je zaměřen na zjištění příčin nezaměstnanosti a obsahuje uzavřené a polouzavřené otázky. Dotazník byl anonymní a byl vytvořen pomocí Google forms.

Tabulka 5 počet respondentů podle věku a pohlaví

Pohlaví	Věk			Celkem
	Do 24 let	25-35 let	35-40 let	
Ženy	25	18	10	56
Můži	15	10	7	32
Celkem	40	28	17	85

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Analýza odpovědí

Tabulka 6 Typ bydlení

Věk	Typ bydlení				Celkem
	Kolej	Bydlení s rodiče	Pronájem bytu	Vlastní byt	
Do 24	10	20	7	3	40
25-35 let	0	10	12	6	28
35-40 let	0	0	5	12	17

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Průzkum byl proveden mezi lidmi žijícími v hlavním městě a většina respondentů žije buď na kolejích, nebo u rodičů. Osoby žijící na kolejích jsou většinou mladí lidé do 24 let a tvoří 25 % respondentů, což je dáno tím, že téměř všechny univerzity v zemi se nacházejí v hlavním městě a lidé sem přijíždějí za vzděláním z jiných regionů.

Tabulka 7 Vzdělání

Věk	Vzdělání				Celkem
	VŠ	SŠ s mat.	ŠŠ bez mat.	Základní	
Do 24	20	10	5	5	40
25-35 let	25	3	0	0	28
35-40 let	12	3	2	0	17

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Z tabulky 7 vyplývá, že přibližně 67,4 % respondentů má vysokoškolské vzdělání, 18,8 % středoškolské vzdělání s maturitou, 8 % středoškolské vzdělání ale bez maturity a 5,8 % mají základní vzdělání.

Vysokoškolské vzdělávání hraje klíčovou roli v hospodářském rozvoji země. Vysoce kvalifikovaní odborníci s vysokoškolským vzděláním mohou přispět k inovacím, zvýšení produktivity práce a hospodářskému růstu. V Kyrgyzstánu je potřeba kvalifikovaných pracovníků v různých odvětvích, jako je medicína, vzdělávání, informační technologie, zemědělství a další.

Tabulka 8 Jak obtížné je podle vás najít zaměstnání ve vašem oboru od 1 do 5

Věk	od 1 do 5 bodů (1- těžko, 5-snadno)					Celkem
	1	2	3	4	5	
Do 24	7	20	3	8	2	40
25-35 let	5	8	6	4	5	28
35-40 let	3	6	4	2	2	17

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Dostupnost pracovních příležitostí se může lišit v různých regionech Kyrgyzstánu. Větší města jako Biškek mohou nabízet širší škálu pracovních možností než menší vesnice nebo venkovské oblasti.

Je důležité si uvědomit, že mladí lidé, zejména ti, kteří vstupují na trh práce poprvé, nejsou konkurenceschopní, protože většina zaměstnavatelů dává přednost lidem, kteří již mají odborné dovednosti a pracovní zkušenosti ve svém oboru. Mladí lidé mají méně příležitostí než starší lidé stát se samostatně výdělečně činnými a založit si vlastní podnik, protože jim chybí dovednosti, finanční zdroje a zajištění pro získání úvěrů.

Kvůli nedostatečnému plánování ze strany státu mají mnozí absolventi, kteří se ocitnou mimo poptávku na trhu práce, pouze dvě možnosti: buď emigrovat, nebo se rekvalifikovat.

Tabulka 9 Vaší hlavní činnost v současné době

Věk	Zaměstnání	Studium	Zaměst. a studium	Podnikání	Nezaměstnaný	Celkem
Do 24	4	6	20	2	8	40
25-35 let	11	3	5	6	3	28
35-40 let	7	0	0	9	1	17
Hlavní činnost v současné době (%)						
Do 24	10,00	15,00	50,00	5,00	20,00	
25-35 let	39,29	10,71	17,86	21,43	10,71	
35-40 let	41,18	0,00	0,00	52,94	5,88	

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

Kombinace práce a studia není překvapující, takže je mezi mladými lidmi poměrně běžná a podle odpovědí se jedná o 67,86 % všech respondentů. Může to souviset i s tím, že ve věku do 24 let chce mít člověk určitou praxi, aby v budoucnu získal dobré zaměstnání.

Tabulka 10 Sociální dopady nezaměstnanosti

Pokud jste nezaměstnaní, s jakými psychickými obtížemi jste se potýkali?	Věk		
	Do 24	25-35	35-40
pocit osamělosti	33,4 %	26,8 %	39,8 %
potíže v komunikaci s lidmi	45,7 %	23,5 %	30,8 %
zhoršení vztahů s přáteli	20,7 %	45,3 %	34 %
zhoršení vztahů s rodinou	15,4 %	60,3 %	24,3 %
zvýšená úzkost	35,6 %	43,8 %	20,6 %
deprese	31,7 %	37,8 %	30,5 %

Zdroj: vlastní zpracování (2023)

V této otázce bylo možné zvolit více možností odpovědí a na jejich základě lze říci, že s různými problémy se nejvíce potýkají lidé ve věku 25-35 let.

Pocit osamělosti

Dle názorů nejvíce s pocitem osamělosti se setkávají lidé ve věku 35-40 let (39,8%).

Potíže v komunikaci s lidmi

Může být obtížné komunikovat o své situaci s ostatními, zejména pokud se cítíte stydět nebo máte obavy z odsouzení. V případě potíží v komunikaci s lidmi tvořili největší procento respondenti mladší 24 let, a to 45,7 %.

Zhoršení vztahů s přáteli

Ve variantě zhoršení vztahů s přáteli bylo největší procento osob ve věku 25-35 let (45,3%). Domnívám se, že je to způsobeno tím, že nezaměstnaní mají hodně času, ale málo peněz na to, aby ho trávili s přáteli. To má také vliv na přátelské vztahy.

Zvýšená úzkost

Koncept úzkosti tu byl vždy, ale nebyl tak rozšířený jako jiné příznaky. Lidé si často ani neuvědomují, že úzkost je přítomna a ovlivňuje duševní zdraví člověka. S tímto problémem se nejčastěji setkávají lidé ve věku 25-35 let (43,8%).

Deprese

Z výsledků vyplývá, že deprese je téměř stejným problémem pro všechny věkové kategorie, ale nejvíce jí trpí lidé ve věku 25-35 let, kteří tvoří 37,8 %.

6 Závěr

Bakalářská práce se věnovala nezaměstnanosti a jejímu vlivu na psychický stav nezaměstnaných a sociální aspekty lidského života. Pozornost byla věnována zejména problematice situace mladých lidí na trhu práce v Kyrgyzské Republice.

Na základě rešerše literatury byly kategorizovány dopady nezaměstnanosti a v praktické části práce byly tyto dopady posuzovány z pohledu mladých lidí.

Nezaměstnanost není jen ekonomický problém, ale také závažný sociální a politický problém, kterému čelí každá země. Negativně ovlivňuje celý hospodářský život společnosti a vede k obrovským socioekonomickým ztrátám. Na základě výše uvedeného můžeme konstatovat, že problém nezaměstnanosti je jedním z klíčových problémů tržní ekonomiky, bez jehož řešení není možná efektivní hospodářská činnost. Po prostudování takových globálních procesů, jako je zaměstnanost a nezaměstnanost, splnila moje práce všechny úkoly, které jsem si vytyčila výše. Dozvěděli jsme se, že nezaměstnanost je složitý socioekonomický jev, v němž mnoho lidí nemůže najít zaměstnání. Je způsobena velkým množstvím příčin, které jsem podrobně popsala.

Tato práce zkoumá a vysvětluje různé metody a způsoby řešení nezaměstnanosti, analyzuje dynamiku současného jevu v různých kategoriích a zkoumá směry vládní politiky na trhu práce.

Podle mého názoru je to právě integrovaný přístup k systému zaměstnanosti, opatření k jeho regulaci a sociální ochraně obyvatelstva, který pomůže snížit sociální napětí v oblasti pracovních vztahů a zlepšit kvalitu práce pracujících.

7 Seznam použitých zdrojů

KAŠPEROV, A. V., SULAKŠIN, S., MALACHINOV, A. S. (2013). Trh práce: problémy a řešení. Rusko: centrum pro problematickou analýzu a vládní návrh řízení. [online]. [2023-09-23] Dostupné z WWW: <https://books.google.com/>

KOHOUTOVÁ I, DUKA M. · 2013

Kohoutová, I., Duka, M. (2013). Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost. [online]. [2023-10-24] Dostupné z WWW: <https://books.google.com/>

POHLAN L., 2019. Unemployment and social exclusion. Journal of Economic Behavior & Organization. Elsevier. 166, ss. 273-299. Doi: 10.1016/j.jebo.2019.06.006

BUCHTOVÁ B., (2002). Nezaměstnanost. Psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-9006-8 (ss. 57-86)

BUCHTOVÁ B., (2013). Nezaměstnanost: 2., přepracované a aktualizované vydání. N.p.: Grada Publishing. [online]. [2023-06-23] Dostupné z WWW: <https://books.google.com/>

BROŽOVÁ D., (2003). Společenské souvislosti trhu práce ISBN 80-86429-16-4

KARTAŠOV S., SOKOLO O., ŠAPIRO S., Rozvoj systému profesní rekvalifikace nezaměstnaných občanů jako směr státní politiky zaměstnanosti. (2019). [online]. [2023-09-23] Dostupné WWW: <https://books.google.com/>

AŠMAROV I., Ekonomická teorie v retrospektivě (dějiny ekonomické doktríny), (2019). [online]. [2023-09-23] Dostupné WWW: <https://books.google.com/>

NEKRASOVÁ E., INANČENKO O., VODENKO K., KUDRJAVCEV D., SAMYGIN S., VOLKOV J., Ekonomie a sociologie práce (2020). [online]. [2023-09-23] Dostupné WWW: <https://books.google.com/>

ZELINSKI E. Nebojte se nepracovat. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 65.

KOLMAN, Petr, 2008. Správa na úseku zaměstnanosti. Ministerstvo vnitra České republiky. [online]. [2023-11-08]. Dostupné WWW: <https://www.mvcr.cz/clanek/sprava-na-useku-zamestnanosti>.

NĚMEC O., Lidské zdroje na trhu práce, 2002 ISBN80-245-0350-6

KUTUKEEV B. Nezaměstnanost v Kyrgyzstánu . Problémy a jejich cesty rozhodnutí.

DOI: 10.35254/bhu/16948386_2021_56_57_36 [online]. [2023-11-08] Dostupné WWW:

<https://arch.kyrlibnet.kg/>

NÁRODNI STATISTICKÝ VÝBOR KR,2023 Počet zaměstnaných obyvatel podle území.

Veřejná databáze. [online]. [2024-02-08]. Dostupné z WWW:

<https://www.stat.kg/ru/statistics/zanyatost/>

NÁRODNI STATISTICKÝ VÝBOR KR,2023 Počet zaměstnaných obyvatel podle

pohlaví a vzdělání. *Veřejná databáze. [online]. [2024-02-10]. Dostupné z WWW:*

<https://www.stat.kg/ru/statistics/zanyatost/>

NÁRODNI STATISTICKÝ VÝBOR KR,2023 Počet registrovaných nezaměstnaných

podle pohlaví a věku. *Veřejná databáze. [online]. [2024-02-10]. Dostupné z WWW:*

<https://www.stat.kg/ru/statistics/zanyatost/>

NÁRODNI STATISTICKÝ VÝBOR KR,2023 Míra nezaměstnanosti. *Veřejná databáze.*

[online]. [2024-02-10]. Dostupné z WWW: <https://www.stat.kg/ru/statistics/zanyatost/>

KAŠEPOV A., SULAKŠIN S., MALČINOV (2013) Trh práce: problémy a řešení

. *[online]. [2024-02-10] Dostupné WWW: <https://books.google.com/>*

Ministerstvo práce, sociálních věcí a migrace Kyrgyzské republiky [online].

[2024-02-10].

Dostupné z WWW: <https://mlsp.gov.kg/ru/2022/02/12/v-kyrgyzstane-uroven-bezraborticy-sostavlyayet-29-na-nachalo-2022-goda>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Dobrovolná nezaměstnanost	13
Obrázek 2 Vznik dobrovolné nezaměstnanosti jako důsledek nepružných.....	14
Obrázek3 Schopnost ekonomiky udržovat přirozenou míru nezaměstnanosti	20

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet ekonomické aktivních, zaměstnaných a nezaměstnaných osob, míra zaměstnanosti a nezaměstnanosti v KR, 2013-2024.....	26
Tabulka 2 Počet registrovaných nezaměstnaných podle regionů v KR (osoba), 2018-2022	27
Tabulka 3 Počet registrovaných nezaměstnaných podle regionů v KR (osoba), 2018-2022	27
Tabulka 4 Počet registrovaných nezaměstnaných podle úrovně vzdělání v KR(osoba), 2013-2022	29
Tabulka 5 počet respondentů podle věku a pohlaví.....	31
Tabulka 6 Typ bydlení.....	31
Tabulka 7 Vzdělání	32
Tabulka 8 Jak obtížné je podle vás najít zaměstnání ve vašem oboru od 1 do 5.....	32
Tabulka 9 Vaši hlavní činnost v současné době	33
Tabulka 10 Sociální dopady nezaměstnanosti	34

8.3 Seznam grafů

Graf 1 Počet registrovaných nezaměstnaných podle regionů v KR (osoba) , 2018-2022	28
Graf 2 Věková statistika nezaměstnaných v Kyrgyzské republice (%),2023	30

Přílohy

Dotazník

1. Vaše pohlaví
 - a) Muž
 - b) Žena
2. Váš věk
 - a) 18-24
 - b) 25-34
 - c) 35-40
3. Typ bydlení
 - a) Kolej
 - b) Bydlím s rodiče
 - c) Byt v pronájmu
 - d) Vlastní byt
4. Vaší hlavní činnost v současné době
 - a) Zaměstnání
 - b) Studium
 - c) Zaměstnání a studium
 - d) Podnikání
 - e) Nezaměstnaný
5. Vaší nejvyšší dosažené vzdělání
 - a) SŠ bez maturity
 - b) SŠ s maturitou
 - c) VŠ
 - d) Základní vzd.

6. Pokud jste nezaměstnaní, s jakými psychickými obtížemi jste se potýkali?

(možnost vybrat více odpovědi)

- a) pocit osamělosti
- b) potíže v komunikaci s lidmi
- c) zhoršení vztahů s přáteli
- d) zhoršení vztahů s rodinou
- e) zvýšená úzkost
- f) deprese